

19. Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим: Закон України від 23 грудня 1998 р. № 350-XIV / Відомості Верховної Ради України. 1999. № 5–6. Ст. 43.
20. Про невідкладні заходи щодо відновлення діяльності Представництва Президента України в АРК: розпорядження Президента України від 16 травня 2014 р. № 865/2014-рп / Офіційний вісник України. 2014. № 41. С. 67.
21. Про невідкладні питання Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим: Указ Президента України від 24 травня 2014 р. № 487/2014 / Офіційний вісник України. 2014. № 43. С. 40.
22. Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим: Закон України від 2 березня 2000 р. № 1524-III / Відомості Верховної Ради України. 2000. № 21. Ст. 158.
23. Протидія дискримінації кримськотатарського народу: взаємодія Представництва та БДПІЛ ОБСЄ 11:17 18.10.2017. URL: <http://www.ppu.gov.ua/protydiya-dyskryminatsiy-i-krumskotatarskogo-narodu-vzayemodiya-predstavnytstva-ta-bdipl-obsye/>
24. Свобода пересування через адміністративний кордон з Кримом: Тематичний звіт, Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні, 19 червня 2015 р. URL: <http://www.osce.org/uk/ukraine-smm/172121?download=true>.
25. Спеціальна моніторингова місія (СММ) ОБСЄ в Україні: факти. Оновлена версія станом на грудень 2016. URL: <http://www.osce.org/uk/ukraine-smm/116924?download=true>.

УДК 341.174

КАЧУРІНЕР В.Л.

ПРИНЦИП ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Статтю присвячено місцю принципу профілактики та попередження в екологічній політиці Європейського Союзу. Аналізуються існуючі підходи до розуміння цього принципу в праві Європейського Союзу. Зазначено, що Європейська спільнота має право закріпити такий рівень захисту навколишнього середовища, людей, тварин і рослин, який вона вважає необхідним. Зроблено висновок щодо формування єдиного підходу до розуміння принципу профілактики та попередження.

Ключові слова: право Європейського Союзу, принцип профілактики та попередження, система екологічного менеджменту та аудиту, екологічне маркування, штраф.

Статья посвящена месту принципа профилактики и предупреждения в экологической политике Европейского Союза. Анализируются существующие подходы к пониманию данного принципа в праве Европейского Союза. Отмечено, что Европейское сообщество вправе закрепить такой уровень защиты окружающей среды, людей, животных и растений, который оно считает необходимым. Сделан вывод о формировании единого подхода к пониманию принципа профилактики и предупреждения.

Ключевые слова: право Европейского Союза, принцип профилактики и предупреждения, система экологического менеджмента и аудита, экологическая маркировка, штраф.

© КАЧУРІНЕР В.Л. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та державного управління (Міжнародний гуманітарний університет)

The article devotes to the place of the principle of prevention in the European Union's environmental policy. It analyzes the existing approaches to understanding this principle in the law of the European Union. It is noted that the European Community has the right to consolidate the level of protection of the environment, people, animals and plants that it deems necessary. The conclusion about forming a unified approach to understanding the principle of prevention is drawn.

Key words: *European Union law, the principle of prevention, Eco-Management and Audit Scheme, environmental labeling, fines.*

Вступ. Принцип профілактики та попередження, який знайшов закріплення в екологічній політиці Європейського Союзу ще з часів Маастрихтського договору і майже повністю відповідає принципу профілактики, сформульованому в німецькому екологічному праві. У праві ФРН він діє переважно в тій його частині, що стосується права охорони атмосферного повітря і згідно з цим принципом заходи охорони мають вводитися за обґрунтованого побоювання (підозри), що певне діяння заподіє (надає) певний результат – наслідок, який шкодить довкіллю, навіть без науково обґрунтованого доказу.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження принципу профілактики та попередження в екологічній політиці Європейського Союзу, його місця в практиці та законодавстві держав-членів ЄС.

Результати дослідження. Ентон Доналд К. та Шелтон Дінах Л. зазначають, що принцип попередження означає обов'язок відповідати загальноприйнятим міжнародним правилам та стандартам попередження, зменшення та контролю над збитками, які були завдані навколишньому середовищу [1, р. 80]. Відповідно до цього принципу заходи щодо охорони мають запроваджуватись у випадку обґрунтованої підозри, що певні дії матимуть певний результат, який може заподіяти шкоду навколишньому середовищу, навіть без науково обґрунтованого доказу наявності казуального (випадкового) зв'язку. О.К. Вишняков стверджує, що профілактика ризиків, загрози чи небезпеки на відміну від запобігання небезпеки (загрози) починається до їх виникнення і перетікає у контроль ризиків [2, с. 519]. В.С. Степаненко констатує, що цей процес охоплює просторово і тимчасово віддалені небезпеки, а також випадки малої ймовірності або тільки підозри в небезпеці [3, с. 86]. Іншими словами, цей принцип приймає за основу ідею, що превентивні захисні заходи мають бути вжиті якомога скоріше з метою запобігання та зменшення ризиків. Тієї ж позиції дотримується й Е. Лука: превентивний принцип базується на ідеї, що краще запобігти шкоді навколишньому середовищу, ніж потім застосовувати заходи для усунення наслідків екологічних катастроф [4, с. 19].

Аналізуючи зазначений принцип, необхідно навести приклади його застосування в національному законодавстві держав-членів ЄС. Так, у Швеції принцип попередження є стандартом у оцінюванні та контролі за хімічними продуктами. Він використовується у законодавстві країни з 1985 року та акцентує увагу на продуктах, їх змісті, токсичності та пакуванні [5, с. 53, 67]. У ФРН уряд використовує принцип перестороги щодо захисту навколишнього середовища нарівні з принципом «забруднювач платить» та проголошується в екологічних програмах Німеччини [5, с. 162–163].

Попередження також є метою Регламенту про схему «екоаудиту», який дозволяє добровільну участь компаній промислового сектору в схемі екоменеджменту та аудиту (екоаудит) [6, с. 3]. У 1993 році ЄС ввело систему добровільної участі промислових підприємств в екологічному аудиті [7, с. 55], яка у 2001 року стала відкритою і для інших організаційних форм – адміністрацій, установ побутового обслуговування тощо. Ця схема ґрунтується на трьох елементах: розробленні й реалізації згаданими компаніями екологічних політик, програм і систем управління для місць виробництва; систематичному, об'єктивному та періодичному оцінюванні ефективності цих програм і систем незалежними перевіряльниками та щорічному інформуванні громадськості у формі представлення компаній, які беруть участь у системі «екологічних декларацій» [8, с. 280]. Логотип ЄС має поліпшити імідж організацій, які дбають про зменшення їхнього впливу на довкілля, беручи участь у схемі.

Зважаючи на багатомовність у ЄС необхідно розробити символи, які повідомляють користувачеві без додаткової мовної інформації про позитивні або негативні якості. У жодній політичній області досі не вдалося розробити таку систему символів. Екомаркування продукції – добровільна програма, розроблена для мотивації виробників товарів і послуг. Мета – рекламування

продукції зі зменшеним негативним впливом на довкілля (порівняно з іншими продуктами тієї самої групи), змусити споживачів бути більш лояльними щодо природи і європейських споживачів, а також зацікавити їх розпізнаваними як екологічно сприятливими товарами [9]. Ця програма стала результатом різних національних ініціатив типу «Блакитний янгол» («Der blaue Engel») (Німеччина), «Екологічна якість» («Milieukeur») (Нідерланди) або «Білий лебідь» («White Swan») (Скандинавські країни) [10, с. 20]; у 1990 році Данія приєдналась до екомаркування ЄС, 1992 р. – введення до обігу в Данії маркування «Європейська квітка» [11, р. 109–128], у 1997 р. Данія приєдналась до системи маркування «Скандинавський Лебідь» [12, с. 2466].

У галузі навколишнього середовища Європейський Союз розробив велику кількість різних позначень. Найбільш об'ємним є введення екологічних позначень для продуктів і послуг; участь добровільна. Критерії розподілу позначень встановлюються на всій території ЄС, розподіл відбувається на національному рівні. Екологічний знак ЄС (стилізована квітка) конкурує з екологічними позначеннями держав-членів ЄС, особливо з «Блакитним янголом» (Німеччина) і «Зеленим лебедем» (Скандинавія) і через низький рівень популярності досі не може завоювати популярність у всій Європі. Поряд з цим є позначення для продуктів екологічно чистого сільськогосподарства, для споживання побутовою технікою енергії і води, а також для витрат пального та емісії CO транспортними засобами.

Попереджувальні символи для екологічно небезпечних або шкідливих продуктів Союз розробив, насамперед, для хімічних речовин і з'єднань, які, однак, супроводжуються стандартизованими попереджувальними вказівками та порадами щодо безпечного поводження з ними. Без словесних додавань обходиться символ для утилізації батарейок та електричних та електронних відходів. Зважаючи на відмову більшої частини населення Європи від використання генетично модифікованих продуктів, європейським правом передбачаються позначення продуктів, що містять генетично модифіковані організми [7, с. 40].

П.М. Скрипчук дійшов висновку, що екологізація економіки за допомогою наявних економічних інструментів екологічної політики щодо інформаційної системи економічної сфери не включає маркування товарів, зокрема екологічне інформування населення про можливу екологічну шкоду, та недостатньо використовує сертифікацію систем менеджменту якості (ДСТУ ISO 9000), систем екологічного менеджменту (ДСТУ ISO 14000), безпеки життєдіяльності (OHSAS 18001), аналізу ризиків і контролю критичних точок (НАССР), проведення процедур екологічного аудиту (ДСТУ ISO 19011), екологічної сертифікації багатьох видів продукції та насамперед продовольчої групи [13, с. 104–105].

Загальна мета екологічного маркування – доведення до споживачів інформації щодо впливу продукції на навколишнє середовище та, навпаки, довкілля на продукцію протягом всього життєвого циклу. У площині сучасного економічного розвитку це означає впровадження нових механізмів, які дають об'єктивну інформацію споживачеві щодо якості та безпечності продукції. Поруч із знаками відповідності (до вимог стандартів) є екологічні знаки, наявність яких на упаковці продукту свідчить про певні унікальні властивості чи склад продукту, процеси його виробництва чи використання. Оскільки розмішувати на упаковці інформацію щодо всіх показників продукту і сировини недоцільно і практично неможливо, то наявність екологічного знаку несе в собі цілу низку параметрів та має свій зміст. Наявність такого знаку на упаковці продукту означає, що останній пройшов низку досліджень і відповідає процедури присвоєння екологічного маркування.

Однією із переваг екологічно маркованої продукції є те, що вона в такий спосіб ідентифікується, збирається та підлягає вторинній переробці. Екологічні переваги екологічно впорядкованого господарства в багатьох країнах є досить вивчені та найкраще підтверджуються в Німеччині (діяльність об'єднань, фірм зі збору і перероблення вторинної сировини, аналіз життєвого циклу тари чи упаковки, відповідальність за збирання тари в середині об'єднання, тощо. Така тара й упаковка фактично обертаються в одній корпорації. Наприклад, у Німеччині DSD – об'єднання фірм із збирання, перероблення тари і упаковки, що мають екологічне маркування «Зелена крапка». Інші джерела засвідчують високі рівні менеджменту та екологічної вигоди для країн ЄС щодо використання пакувальних матеріалів як вторинних) [14].

Видається цікавою доповідь професора Мар Кампінс (Mar Caimpins) з Університету Барселони, яка була присвячена проблемам екомаркування. Ця тематика особливо важлива для захисту прав споживачів і являє інтерес у сфері українсько-європейських експортно-імпорتنих операцій. Зазначалося, що екологічне маркування набуває все більшої важливості, і це відбувається у різноманітних програмах ЄС, наприклад – Euro-Flower («Європейська квітка»), затверджена розпо-

рядженням ЄС 1980/2000 [15, с. 1–12]. Ця програма являє собою одну з найбільш широких схем, які застосовуються у цій галузі правового регулювання. Однак існує велика кількість різного роду починань, які характеризують різні системи з різних боків у різних сферах, зокрема відхиляються від загальних підходів. Ключова зміна для ЄС полягає у вирішенні проблеми, яке місце визначити для держави-учасниці ЄС і при цьому посередника в умовах системи екомаркування ЄС і як уникнути того, що системи, які відхиляються від єдиного правила, можуть викликати зростання бар'єрів на внутрішньому ринку ЄС, а також у відносинах Північ – Південь. На закінчення проф. М. Кампінс дійшов висновку про те, що для успішного впливу на ринок необхідно залучення суспільства до цієї проблеми, узгодженість з міжнародним характером і вплив торгівлі на країни, що розвиваються [16, с. 62].

Справді, робота Європейського Союзу щодо довкілля все більше відзначається інтегрованим превентивним підходом, який враховує людську діяльність і її наслідки для навколишнього середовища загалом. Активна політика добровільного попередження відображена в Директиві про оцінювання впливу певних державних і приватних проектів щодо навколишнього середовища та природних ресурсів, які беруть до уваги зобов'язання, взяті відповідно до міжнародної Конвенції «Espoo» про оцінювання впливу на довкілля в транскордонному контексті, особливо стосовно типів проектів, для яких це є обов'язковим [17, с. 40–48; 18, с. 5–15]. Згідно з цією Директивою відповідальний за проект, чи є він з промислової, сільськогосподарської сфер, чи належить до інфраструктури, має детально поінформувати про можливі наслідки проекту для повітря, води, ґрунту, щодо шумів, диких тварин і їх ареалів тощо. Рішення органу державної влади про дозвіл на проект має враховувати економічні, соціальні або інші його переваги, зважаючи на його наслідки для довкілля. Органи влади держав-членів співпрацюють у роботі з транскордонними проектами. Інша Директива зобов'язує до проведення оцінювання, передбачаючи й складання доповіді стосовно довкілля, під час готування плану або програми та перед її прийняттям або передачі до законодавчої процедури [19, с. 31]. Влада та населення, яке може або підпадає під вплив чи має свій інтерес у процесі прийняття рішення, може викласти свою думку щодо впливу проекту плану або програми на довкілля [20, с. 280].

Висновки. Спільна політика стосовно довкілля ґрунтується на попереджувальному принципі та на принципах, відповідно до яких має бути вжито превентивних заходів, шкоду, завдану довкіллю, має бути компенсовано, а забруднювач має платити. Це принцип, який дозволяє управляти ризиками, які ще не виникли, але можуть бути допущені у виробництві. Мета штрафів – заохотити забруднювача вживати необхідних заходів для зменшення забруднення. Штрафи застосовуються залежно від розміру забруднення на основі відповідних адміністративних процедур.

Список використаних джерел:

1. Anton Donald K. Environmental Protection and Human Rights / Donald K. Anton, Dinah L. Shelton. Cambridge University Press, 2011. 1124 p.
2. Вишняков О.К. Право Європейського Союзу: підручник. Фенікс, 2013. 883 с.
3. Степаненко В.С. Понятие и правовое значение принципов экологической политики ЕС. Политика и общество: Научный гуманитарный журнал. 2006. № 6. С. 83–93.
4. Louka E. Conflicting Integration: The Environmental Law of the European Union. Intersentia nv, 2004. 310 p.
5. Andersen M.S. European Environmental Policy: The Pioneers / M.S. Andersen, D. Liefferink. Manchester University Press, 1997. 340 p.
6. Regulation EC № 761/2001 of the European parliament and of the council of 19 March 2001 allowing voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS). Official Journal, L 114, 24/04/2001. P. 1–29.
7. Кремер Л. Экологическое право и политика Европейского Союза: законодательные основы, реализация, судебная практика / Л. Кремер, Г. Винтер. Политика и общество: Научный гуманитарный журнал. 2006. № 6. С. 26–83.
8. Мусис Н. Все про спільні політики Європейського Союзу: пер. з англ. К.: К.І.С., 2005. 466 с.
9. European Commission, 2006b. European Commission, Environment, Eco-label. URL: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm.
10. Мельник Л.Г. Європейський досвід використання економіко-правових інструментів забезпечення сталого розвитку / Л.Г. Мельник, І.Б. Дегтярьова. Механізм регулювання економіки. Суми. 2012. № 1. С. 13–24.

11. Eritja Mar Campins. European Community Eco-Labeling Scheme / Ed. by Prof. Richard Macrory. Reflections on 30 Years of EU Environmental Law. Groningen: Europa Law Publishing, 2006. P. 109–128.

12. Редникова Т.В. Формирование и реализация интегрированной политики в области производства продукции в ЕС на национальном уровне на примере Дании. Право и политика. К., 2009. № 12. С. 2465–2472.

13. Скрипчук П.М. Екологічне маркування: інноваційні та організаційні аспекти. Механізм регулювання економіки. № 1. 2007. С. 104–115.

14. Web-site Consumers Internationals. URL: www.consumersinternational.org/ word

15. Regulation (EC) № 1980/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 on a revised Community eco-label award scheme / Official Journal, L 237, 21/09/2000. P. 1–12.

16. Дубовик О.Л. Экологическое право ЕС: формирование, развитие, достижения и актуальные задачи. Право и политика. 2004. № 12. С. 58–67.

17. Council Directive 85/337/EEC of 27 June 1985 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment./ Official Journal, L 175, 05/07/1985. P. 40–48.

18. Council Directive 97/11/EC of 3 March 1997 amending Directive 85/337/EEC on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment / Official Journal, L 073, 14/03/1997. P. 5-15.

19. Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment / Official Journal, L 197, 21/07/2001. P. 30–37.

УДК 342.56/342.98

КУЗЬМИШИН В.М.

КАТЕГОРИЯ «АПЕЛЯЦИЙНИЙ СУД» ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

У статті сформовано поняття адміністративно-правових відносин у сфері судового адміністрування та розкрито категорію «апеляційний суд» як їх елемент, який розуміють, з одного боку, як юридичну особу публічного права, наділену апеляційною компетенцією у сфері судочинства і на яку судова адміністрація скеровує свій владний вплив з метою досягнення очікуваного результату із забезпечення гарантій справедливого й ефективного правосуддя, а з іншого – сукупність представників Феміди, діяльність яких потребує відповідного адміністративно-правового забезпечення різноманітними організаційними, технічними, матеріальними та соціальними цінностями для реалізації останніми своїх публічно-правових зобов'язань перед суспільством у зв'язку із виконанням своїх функціональних обов'язків.

Ключові слова: адміністрація, адміністрування, адміністративно-правові відносини, апеляційні суди, судова адміністрація, судочинство.

В статті сформовано поняття адміністративно-правових відносин у сфері судового адміністрування та розкрито категорію «апеляційний суд» як їх елемент, под котрим передбачено, з одної сторони, юридичне лице публічного права, наділене апеляційною компетенцією в сфері судопроизводства і на котроне судова адміністрація направляє своє властне вплив з метою досягнення очікуваного результату по забезпеченню гарантій справедливого й ефективного правосуддя, а з другої - сукупність представників Феміди, діяльність котрих потребує відповідного адміністративно-правового забезпечення різноманітними організаційними, технічними, матеріальними та соціальними цінностями для реалізації останніми своїх публічно-правових зобов'язань перед суспільством у зв'язку із виконанням своїх функціональних обов'язків.